

Nakladnička djelatnost Gradske knjižnice Kaštela: Promicanje zavičajnosti

Renata Dobrić, dipl. knjiž.

Gradska knjižnica Kaštela
renatadobri15@gmail.com

Sažetak

U sklopu Zavičajne zbirke Gradske knjižnice Kaštela od 2004. do 2013. godine objavljeno je šest publikacija. Vlastita izdanja GKK, koja za cilj imaju razvijanje svijesti o poštovanju prošlosti i poticanje na djelovanje u sadašnjosti, ukratko će biti predstavljena u ovom radu, kao i izdavački planovi GKK u bližoj budućnosti.

Proučavajući u kolikoj je mjeri u djelima suvremenih književnika na području Kaštela zastupljena zavičajnost, donesen je zaključak da je nedovoljno tematizirana. Na temelju tog proučavanja, u radu su izneseni malobrojni primjeri dobre prakse zavičajnosti u djelima suvremenih književnika na području Kaštela, pri čemu su autori dali svoj doprinos u očuvanju kulturne baštine Kaštela.

Ključne riječi: Gradska knjižnica Kaštela, Kaštela, kaštelanska čitaonica i knjižnica, vlastita izdanja, zavičajnost, Zavičajna zbirka, kulturna baština

Uvod

Nastavljajući se na bogatu tradiciju kaštelanskih čitaonica koje su se osnivale tijekom 19. i 20. stoljeća s ciljem promicanja hrvatske riječi i jezika, kulture i običaja⁵¹, te nacionalnog identiteta, Gradska knjižnica Kaštela posljednjih godina, organizirajući različite aktivnosti, postaje ključan čimbenik u lokalnoj zajednici usmjeren sakupljanju, čuvanju i promidžbi lokalne kulture, u svrhu što učinkovitijeg promicanja i očuvanja lokalnog i zavičajnog stvaralaštva.

Gradska knjižnica Kaštela tek je nedavno u punom zamahu počela raditi na organizaciji Zavičajne zbirke, što uključuje i prikupljanje i očuvanje zavičajne pisane riječi, kako bi svemu navedenome pristup imale buduće generacije.⁵²

51 Gradska knjižnica Kaštela. URL:http://www.gkk.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=3 (2013-06-30)

52 Tošić-Grač, Sonja. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno-stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova, 1, 1, 2010; str. 307-314.

Vlastita izdanja Gradske knjižnice Kaštela

Značajan dio Zavičajne zbirke, koja je još u začetku, čine vlastita izdanja GKK, koja za cilj imaju razvijanje svijesti o poštovanju prošlosti i poticanje na djelovanje u sadašnjosti.

Gradska knjižnica Kaštela do sada je u vlastitoj nakladi objavila šest publikacija, kojima je ostavila neizbrisiv trag na hrvatskoj izdavačkoj sceni u promoviranju kaštelanske, a time i hrvatske kulture.

Kao prvo vlastito izdanje GKK u prosincu 2004. godine izdaje *Bilten prigodom 140. obljetnice osnutka prve čitaonice i 100. obljetnice prve knjižnice u Kaštelima*⁵³. U Biltenu je predstavljen kratki povijesni pregled razvoja čitaonica na prostoru Kaštela.

*Odrastati : zbornik radova*⁵⁴ tiskan je 2005. godine, a nastao je nakon niza organiziranih predavanja poznatih psihologa i pedagoga. U zborniku su objedinjena predavanja stručnjaka, koji su u svojim izlaganjima željeli upozoriti javnost na probleme i potaknuti na promišljanje i djelovanje svih onih koji sudjeluju u odgoju mladih. Zastupljeni su autori: Igor Longo, Mirjana Nazor, Nataša Radelić, Edi Žitnik, Dalma Luketin, Janja Granić, Dubravka Kopřina-Stipićić, Vedrana Ždero, Ljiljana Šupraha.

Antologija kaštelanskog pjesništva *Odsjaji kaštelanske duše : izbor lirskih pjesama kaštelanskih pjesnika i stihova o Kaštelima*⁵⁵, koju je priredio Mladen Vuković, tiskana je 2007. godine.

*Zbornik Gradske knjižnice Kaštela : izbor radova kreativne radionice pisanja br. 1*⁵⁶, koji sadrži literarne radove mlađe generacije kaštelanskih ljubitelja literarnog izričaja, odnosno jedan prozni tekst i brojne pjesme mlađe generacije kaštelanskih pjesnika, tiskan je nakon radionice kreativnog pisanja za odrasle 2008. godine.

Reprint *Pravilnika društva Hrvatske čitaonice u Novome kod Trogira iz 1898.*⁵⁷ tiskan je 2008. godine, a njime je ukazano na dugogodišnju tradiciju kaštelanskih čitaonica. Naime, prva Narodna kaštelanska čitaonica osnovana je 1864. kao izraz potrebe Kaštelana za oblikovanjem kulturne i nacionalne svijesti.

Radi promidžbe pisane zavičajne riječi i jezika, u prosincu 2009. godine tiskan je i drugi *Zbornik Gradske knjižnice Kaštela : izbor radova kreativne radionice pisanja br. 2*⁵⁸, nastao iz radionice kreativnog pisanja za odrasle na kojoj su sudjelovali polaznici literarne radionice, te suradnici – mentori, poznatiji kaštelanski pjesnici.

53 140. obljetnica osnutka prve čitaonice i 100. obljetnica prve knjižnice u Kaštelima: bilten. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2004.

54 Odrastati : zbornik radova. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2005.

55 Odsjaji kaštelanske duše : izbor lirskih pjesama kaštelanskih pjesnika i stihova o Kaštelima. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2007.

56 Zbornik Gradske knjižnice Kaštela : izbor radova kreativne radionice pisanja br. 1. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2008.

57 Pravilnik društva Hrvatske čitaonice u Novome kod Trogira iz 1898. . Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2008.

58 Zbornik Gradske knjižnice Kaštela : izbor radova kreativne radionice pisanja br. 2. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2009.

Zbornici su značajan doprinos zavičajnom stvaralaštvu, te promiču lokalni izričaj na kaštelanskoj čakavici.

GKK tiskanjem vlastitih izdanja nastoji očuvati i potaknuti zavičajno stvaralaštvo, te potaknuti mlađe generacije na pisanje i proučavanje lokalne pisane riječi.

Vlastita izdanja – planovi za bližu budućnost...

Sljedeći izdavački projekt Gradske knjižnice Kaštela trebao bi obuhvatiti cjelovit pregled povijesti kaštelanske čitaonice i čitaoničkog pokreta u Kaštelima jer je, prema dosadašnjim podacima, upravo prva Narodna kaštelanska čitaonica, koja je osnovana 1864. godine u Kaštel Novome, druga najstarija čitaonica u srednjoj Dalmaciji. Tim projektom GKK bi nastavila s ukazivanjem na važnost njegovanja pisane baštine, čime bi se istodobno dao kaštelanski doprinos očuvanju kulturnog identiteta u vremenu opće globalizacije.

U pripremi je i drugo dopunjeno izdanje antologije kaštelanskog lirskog pjesništva *Odsjaji kaštelanske duše*, jer je od prvog izdanja iz 2007. godine na području grada Kaštela izdano više zbirke pjesama kaštelanskih autora, pa se time pokazala potreba da se ta antologija nadopuni i izda drugo dopunjeno izdanje. Prvim izdanjem ove zbirke pjesama, koja je ujedno i svojevrsni leksikon svih pjesnika koji su životom vezani uz Kaštela ili su o njima pisali, dan je veliki doprinos kulturnom identitetu grada Kaštela.

Drugo dopunjeno izdanje svojevrsne antologije kaštelanskog pjesništva trebalo bi sadržavati predgovor i osvrt priređivača Mladena Vukovića, dok bi drugi dio sadržavao izbor pjesama navedenih autora tematikom vezanih uz prirodne ljepote Kaštela, tradicionalne obiteljske vrijednosti te slavnu prošlost. Treći dio antologije sadržavao bi životopise obrađenih autora po abecednom redu imena navedenih.

... u kojoj GKK ima želju pokrenuti i posebnu biblioteku *Lipa moja Kaštila*

Tijekom 2014. godine bi u sklopu Zavičajne zbirke Gradske knjižnice Kaštela (koja je još u povojima) trebala biti osnovana posebna biblioteka *Lipa moja Kaštila*, čija bi osnovna svrha bila promoviranje i popularizacija kaštelanske povijesne i kulturne baštine. Pokretanjem nakladničkog niza *Lipa moja Kaštila* GKK bi se potrudila ponovno tiskati vrijedne knjige poznatih kaštelanskih autora iz davnih vremena, koje su sačuvane u samo nekoliko primjeraka, kako bi ponovno pronašle svoje mjesto i u kaštelanskim domovima i u hrvatskoj književnoj povijesti.

Osim pretisaka kaštelanskih zavičajnika, GKK bi u istoj biblioteci trebala tiskati i suvremena djela kaštelanskih autora, i to sve radi očuvanja književne baštine i obogaćivanja Zavičajne zbirke. Osim toga, potrebno je spomenuti još jedan, možda i najvažniji cilj Gradske knjižnice Kaštela i biblioteke koju ona namjerava pokrenuti, a to je – mlađe generacije Kaštelana upoznati s Kaštelima iz vremena njihovih

pradjedova i prabaka, odnosno s onim Kaštelima koja danas više nisu vidljiva ni u naznakama, a kojih se starije generacije prisjećaju s toplinom u srcu.

Zavičajnost u djelima suvremenih književnika na području Kaštela

Na ideju o pokretanju spomenutog nakladničkog niza GKK je došla upravo zbog toga što smo, proučavajući u kolikoj je mjeri zastupljena zavičajnost u djelima suvremenih književnika na području Kaštela, došli do zaključka da je nedovoljno tematizirana.

Kao primjere dobre prakse zavičajnosti u djelima suvremenih književnika na području Kaštela, pri čemu su autori dali svoj doprinos u očuvanju kulturne baštine kaštelanskoga kraja, možemo navesti:

– Slikovnicu *Od Kaštela i kamenjara Lijepom Našom do Vukovara*⁵⁹, za koju su ilustracije izradili učenici OŠ *Ostrog* iz Kaštel Lukšića, dok su Marina Novak i Pajo Kanižaj autori stihova. Knjigu je tiskala Školska knjiga iz Zagreba 2008. godine, a stihove prate nadahnute dječje ilustracije, uz pomoć kojih se autori osvrću na sve važnije hrvatske spomenike: Višeslavovu krstionicu, crkvicu sv. Križa u Ninu, kralja Tomislava, Baščansku ploču, a osim u Kaštela, odlaze i u neke gradove i dijelove Lijepe naše, pri čemu djecu uče o povijesti našeg hrvatskog naroda. Iz slikovnice izvire ljubav prema zavičaju i domovini, ponos zbog naše povijesti i vjera u budućnost.

– Slikovnice *Kaštela, Moj i tvoj Kaštel Lukšić* i *Trenutak za naš kutak*, koje je uredila Marina Novak, a ilustracije su napravili učenici Osnovne škole *Ostrog* iz Kaštel Lukšića.

– *Sućuraški baul*⁶⁰ – projekt Osnovne škole kneza Mislava iz Kaštel Sućurca iz 2011. godine, u kojemu je posebna pažnja posvećena upoznavanju tradicije Kaštel Sućurca. U skladu s podnaslovom projekta *Sve ča dica očedu znat o tradiciji*, u knjizi *Sućuraški baul* (škrinja, op.a.) objedinjeni su brojni dječji radovi, članci, razgovori i fotografije koje su učenici tijekom tri godine rada prikupili pod mentorstvom profesorica Ivane Jurić i Marijane Vulas. Krajnji rezultat višegodišnjeg rada je publikacija u kojoj, za razliku od stručnih izdanja o kaštelanskoj povijesti i običajima, upravo djeca djeci na pristupačan i nadasve zanimljiv način pričaju priču o tradiciji vlastitog mjesta.

– *Spojimo Miljenka i Dobrilu : muzejska pričaonica-igraonica* (Muzej grada Kaštela; Dječji vrtići Kaštela, 2005.), *Slikovnicom dodirni prošlost : muzejsko-edukativna pitalica Muzeja grada Kaštela* (autor Mario Klaić, ilustracije Zoran Perdić Lukačević, Muzej grada Kaštela, 2011.), *Priča o kaštelu Vitturi u Kaštel Lukšiću : muzejsko-edukativna pitalica i nagradna igra Muzeja grada Kaštela* (autor Mario Klaić, ilustracije Zoran Perdić Lukačević, Muzej grada Kaštela, 2011.). Navedeni

59 Novak, Marina. *Od Kaštela i kamenjara Lijepom Našom do Vukovara*. Zagreb: Školska knjiga, 2008.

60 Sućuraški baul. Kaštel Sućurac: Osnovna škola kneza Mislava, 2011.

projekti Pedagoškog odjela Muzeja grada Kaštela osmišljeni su na inicijativu i pod vodstvom muzejskog pedagoga Marija Klaića i izrađeni su za djecu vrtićke i niže osnovnoškolske dobi kako bi ona, primjereno svojem uzrastu, mogla na zabavan i zanimljiv način učiti o kaštelanskom zavičaju i povijesti. Ilustracije u slikovnici nastale su na osnovi autentičnih muzejskih eksponata i arhitekture kaštela Vitturi, te su za djecu interpretacija stalnog muzejskog postava i kaštela – utvrde Vitturi od 16. stoljeća do sadašnjeg vremena.

– Dvije pripovijetke kaštelanske tematike, prilagođene djeci, pisane na sućuračkoj čakavici, koje su objavljene u Zbornicima Gradske knjižnice Kaštela br. 1 i 2, autorice Renate Dobrić. Prva nosi naziv *Nedilja, krpaš i razbivene postole ili Kako je kaiš iz raja izaša*, a druga *Kako je lini Marin posta radišni Marin*.

– Pripovijetka pod naslovom *I posli krupe Bog mi je pomoga! Ili Obitelj je svetinja*, koja je objavljena u Zborniku radova s trećeg susreta hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva *Stjepan Kranjčić 2011.* u Križevcima, autorice Renate Dobrić. Priča je nagrađena drugom nagradom u kategoriji monodrama, a objavljena je u zborniku *Nebeska bonaca*⁶¹.

Kaštelanska legenda o Miljenku i Dobrili iz 17. st. inspirirala je mnoge autore, poput Marka Kažotića, Dinka Morovića, Nade Jerčić, Zdenka Runjića i ostalih, za njihova djela: romane, igrokaze, slike, skladbe o ovom nesretnom ljubavnom paru koji Kaštelani nazivaju kaštelanskima Romeom i Julijom.

Iako o stvarnim sudionicima ove najpoznatije nesretne kaštelanske ljubavne priče nije sačuvano mnogo pisanih podataka, legenda o Miljenku i Dobrili prenosila se među kaštelanskim pukom usmenom predajom.

*Zainteresirajući se za lokalnu legendu o nesretnim kaštelanskim ljubavnicima, posjednik vinograda u Kaštelanskom polju, Trogiranin Marko Kažotić, objavio je 1833. godine u Zadru jedan od prvih povijesnih romana u Dalmaciji. Kažotićev roman Miljenko i Dobrila napisan je na talijanskom jeziku, a najveći uspjeh na području Dalmacije doživio je nakon što ga je na hrvatski jezik 1890. godine preveo učitelj iz Kaštel Lukšića Bartul Matijaca.*⁶²

Suvremeno izdanje romana *Miljenko i Dobrila*, u nakladi Književnog kruga Split, tiskano je 2004. godine, u povodu 200. godišnjice rođenja autora, a za tisak ga je priredio vrstan poznavatelj talijanske i hrvatske književnosti prof. dr. Mate Zorić. On je ujedno tom prilikom priredio prvi pravi prijevod s popratnim bilješkama i opsežnom studijom o Marku Kažotiću, a knjiga je bogato ilustrirana crtežima Mladena Čulića te fotografijama današnjeg izgleda lukšićkih dvoraca i samostana u kojima se radnja odvija.

Prikaz kaštelanske inačice legende o Romeu i Juliji napravili su u formi stripa

61 *Nebeska bonaca*/3. susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva “Stjepan Kranjčić”, Križevci, 2011. Križevci: Udruga za promicanje znamenitih Križevčana “Dr. Stjepan Kranjčić”, 2011.

62 Dva stoljeća obrazovanja, školstva i kulture u Lukšiću i Kaštelima (uredio Neven Bučan), Kaštel Lukšić, 1985., str. 430.

autor Srećko Eterović i crtač Žarko Beker. Strip je najprije objavljivao u nastavcima u travnju i svibnju 1969. u zagrebačkom dnevniku *Vjesnik*, a potom su svi nastavci objedinjeni u knjizi *Miljenko i Dobrila*. Izdavač *Vedis* najavljivao je ovaj strip kao „dalmatinsku inačicu Shakespeareove tragedije u stripu“ iliti „Miljenko i Dobrila – zaboravljeni strip maestralnog crtača“.

Ova kaštelanska legenda inspirirala je i Dinka Morovića, koji je o toj temi, a prema tekstu Marka Kažotića, napisao igrokaz.

Slikovnicu *Miljenko i Dobrila*, autorice Nade Jerčić i crtača Dragana Jelavića, objavilo je 2009. godine Hrvatsko kulturno društvo *Napredak* iz Splita. Razigrano i veselo viđenje junaka iz najpoznatije kaštelanske legende dao je ilustrator Dragan Jelavić, dok je Nada Jerčić najpoznatiju kaštelansku ljubavnu legendu prilagodila najmlađima te ona završava sretnim krajem. Ovom je slikovnicom i ova autorica dala svoj doprinos u očuvanju kulturne baštine kaštelanskoga kraja, a slikovnica je svojedobno predstavljena u izvornom ambijentu *Dobrilina doma* u Kaštel Lukšiću.

Literatura

1. Bučan, Neven. Izvori i obrade legende. Dva stoljeća obrazovanja, školstva i kulture u Lukšiću i Kaštelima (uredio Neven Bučan), Kaštel Lukšić, 1985.
2. Gradska knjižnica Kaštela. URL:http://www.gkk.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=3 (2013-06-30)
3. Nebeska bonaca/3. susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2011. Križevci: Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, 2011.
4. Novak, Marina. Od Kaštela i kamenjara Lijepom Našom do Vukovara. Zagreb: Školska knjiga, 2008.
5. Odrastati : zbornik radova. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2005.
6. Odsjaji kaštelanske duše : izbor lirskih pjesama kaštelanskih pjesnika i stihova o Kaštelima. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2007.
7. Pravilnik društva Hrvatske čitaonice u Novome kod Trogira iz 1898. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2008.
8. Sućuraški baul. Kaštel Sućurac: Osnovna škola kneza Mislava, 2011.
9. Tošić-Grlač, Sonja. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstvenostručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova, 1, 1, 2010.
10. Zbornik Gradske knjižnice Kaštela : izbor radova kreativne radionice pisanja br. 1. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2008.
11. Zbornik Gradske knjižnice Kaštela : izbor radova kreativne radionice pisanja br. 2. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2009.
12. 140. obljetnica osnutka prve čitaonice i 100. obljetnica prve knjižnice u Kaštelima: bilten. Kaštela: Gradska knjižnica Kaštela, 2004.